

Бесплатни уџбеници и манипулације

Током 2020. а интензивније почетком 2021. године поједини медији у Србији су почели објављивати вести да је један универзитетски професор (предавач у САД), београдски ученик, успешан и богат проналазач, основао Фондацију која по објави промовише образовање и науку, а један од непосредних циљева јој је да се обезбеде бесплатни уџбеници за све ђаке основце у Србији.

Сама помисао на бесплатне уџбенике, као и на бесплатно школовање, разумљиво долази у жижу интересовања становништва, пре свега родитеља школараца. У јавности се износе чињенице, али и доста полуистина и неистина, вероватно због неупућености излагача.

У нашем друштву школовање је поодавно бесплатно. То заправо значи да за ученика не плаћате годишњу школарину од пар хиљада евра (као у свим приватним школама које постоје и успешно раде у многим државама света и у Србији). За разлику од државних/јавних школа у неким страним државама, наше школе су добре, пружају квалитетно образовање и једнаке могућности свим ученицима. То доказују знања која наша деца поседују при преласку у друге државе. Наравно, увек може боље и треба радити на томе.

Са аутором иницијативе о бесплатним уџбеницима за све ученике можемо се сложити у следећем:

1. Да у школство Србије држава треба да улаже много више. „Оно што је Србији потребно је многоструко веће улагање у образовање, што је политички гледано неисплативо, јер изискује далеко више новца, а резултати се виде тек за око три деценије јер ће тада генерације у које се данас уложи својим радом моћи да допринесу друштвеном развоју.“
2. Да је потребно да имамо савремено образовање које прати промене у свету.
3. Да постоји тржиште уџбеника које обрће велика средства.
4. Да би било лепо да сва деца имају бесплатне уџбенике током школовања.
5. Да постоје извесни проблеми реализације наставе у ванредној ситуацији пандемије.
6. Да је потребно да просветног радника вратимо на пиједестал у друштву.
7. да циљ образовања мора да буде да се сваком детету пружи шанса да достигне свој пуни потенцијал.

Да, слажемо се да је све то тако.

Међутим, о свим овим важним темама готово да никада нисте имали прилике у медијима да чујете детаљније од оних који су у то потпуно и непосредно упућени, квалификовани, од самих просветних радника Републике Србије.

А заправо, чињенице су следеће:

1. Опште познато је да различите државе света различит **процент државног буџета улажу у сектор образовања**. И у Србији треба повећавати улагање како би школство било квалитетније. Не треба ту много филозофије. Треба упознати различите образовне системе (на чему се и радило и ради) и то ускладити са тренутним финансијским могућностима државе. Сви хвале образовна достигнућа Финске, па угледајмо се онда на њих.

2. До **савременог образовања** долази се праћењем и применом дидактичких промена у свету. На томе Република Србија ради интензивно још од 2002. године тражећи одговарајуће савремене моделе. Наставни процес је у великој мери осавременењен вишегодишњим интензивним обукама наставника, савременим дидактичким приступима, техничким опремањем, дигитализацијом, новим наставним предметима, савременим уџбеничким комплетима... Највећи проблем је чињеница

да држава веома ретко непосредно консултује струку (наставнике методичаре који раде у школама на тим пословима и струковна удружења). Ради се и радиће се на унапређењу образовања и васпитања (због тога заправо постоји и посебан Завод за унапређење образовања и васпитања).

3. Тржиште уџбеника обрће велика средства јер је и потребних уџбеника за образовање свих ученика увек било много. То је увек било и када су најстарије генерације наших грађана ишле у школу и када је у држави постојао само један једини издавач уџбеника.

До 2003. године Завод за уџбенике из Београда је био једини издавач уџбеника у Србији. Пошто монополистичко стање више није било одрживо због савремених кретања и захтева те 2003. године је и у Србији је отворено тржиште уџбеника. Показало као јако добро јер се управо конкуренцијом подстиче квалитет уџбеника. Још те 2003. године добили смо нов, одличан, савремен уџбеник из математике за 1. разред основне школе у издању „Народне књиге“ из Београда. Тада је почело... Данас у Србији имамо двадесетак издавача уџбеника, али за 3 - 4. разред ОШ комплет уџбеника имају 8 издавача. Неки од издавача су специјализовани само за одређене предмете или разреде. Као што је економски познато само тржиште по својој природи регулише односе потребе и тражње. Квалитетнији уџбеник је траженији. Сви данашњи издавачи уџбеника изашли на тржиште су уредно регистровани у нашој земљи за посао којим се баве, а уџбенике у име Министарства просвете Републике Србије одобравају комисије Завода за унапређење образовања и васпитања (Центар за развој програма и уџбеника).

Законодавац је логично одредио да избор уџбеника врше наставници јер су једино они обучени да стручно (пр)оцењују уџбенике (за избор доброг уџбеника наставници су похађали и одређене додатне обуке организоване од стране Министарства просвете) и јер ће они спроводити наставу чији је саставни део уџбеник.

Тренутно наставници одабирају најбоље уџбенике на тржишту за 3 - 4, 7 - 8. разред. Како би се наставници директно упознали са новим уџбеницима и стручно и савесно донели одлуку о избору уџбеника за наредни период промоције уџбеника разних издавача се врше по школама и онлајн на вебинарима. Претходних година представљање нових уџбеника свих издавача вршено је и на стручним скуповима учитеља. Основни садржаји у уџбеницима прописани законом су заправо уједначени, али су општи изглед, квалитет, додатни наставни садржаји веома различити. Од прошле школске године сви издавачи су обавезни да уз штампани уџбеник ученицима дају и уџбеник у електронском формату. Код неких издавача то је пдф. Формат, код других обogaћен пдф, а код трећих прави е-уџбеник (дигитални, интерактиван).

4. Што се тиче бесплатних уџбеника, то није ништа ново.

Иницијатор акције „Бесплатних уџбеника“ поставио је прве бесплатне (електронске у PDF формату) школске књиге ђацима на интернет почетком 2021, а каже да ће све остале поставити до почетка нове школске године.

У Републици Србији процес одобравања нових уџбеничких комплета за наредни четворогодишњи квартал одавно је завршен. Није баш јасно како се сада, у току 2021. године појављују нови електронски уџбеници бесплатних уџбеника?

Кажу да су откупили поједине уџбенике од Завода за уџбенике

Посебна је прича да су поједини аутори тих уџбеника подигли тужбу за заштиту својих ауторских права јер су без одобрења аутора објављени поменути уџбеници у pdf формату на сајту besplatniudzbenici.com.

На крају крајева, да ли стварно желимо да нам деца уче из фотокопираног, неодобреног, стручно методички неизабраног уџбеника?

Држава Србија је пре неколико година спроводила пројект бесплатних уџбеника за све ученике. Шта се десило? Ни једна држава на свету не купује и не даје бесплатне уџбенике сваке године свим ученицима. Бесплатни уџбеници се наслеђују. Баш ту је настао проблем. При учењу потребно је поједине делове текста обележавати, а наша деца нису хтела да наследе такве уџбенике. Из тог разлога раздвојени су уџбеници и радни делови уџбеника (радне свеске, наставни листови). Сада можете наследити уџбеник, али радни део уџбеника морате купити нов.

Сваке године бесплатно нове уџбенике држава купује социјално угроженој деци и трећем детету у породици где су сви троје у школском систему.

Иницијатор акције „Бесплатних уџбеника“ речима: „Који ће уџбеници бити коришћени највише зависи од родитеља. Ако родитељи успеју да се удруже и преко савета родитеља могу захтевати да се школе одреде за бесплатне уџбенике.“ позива родитеља на нестручно мешање у избор уџбеника, побуну и директно кршење закона Републике Србије.

Надајмо се да је до тога дошло услед недовољне обавештености иницијатора, а не са намером манипулације становништвом Србије у политичке сврхе.

5. Сасвим је разумљиво да постоје и извесни **проблеми реализације наставе у ванредној ситуаци** пандемије. Ни једна држава света нити школски систем није био спреман за ово што нам се дешава. Како ће школску годину завршити Французи, Немци, Енглези? Прва је брига сачувати здравље и животе, а онда је борба за образовање. Сматрамо да се Република Србија доста добро снашла у наставку школовања ученика на даљину. Наравно да је тешко. Тешко је свима: и ученицима и наставницима и родитељима. Ово је велика борба за знање и за школску годину!

6. Кажу да је „Нама данас, више него икад, потребно да **просветног радника вратимо на пиједестал у друштву**. Просветни радник је тај који свако дете ставља на први степен икдруштвено-економске лествице, и мора му се указати поверење и поштовање да креативним приступом ради свој посао за плату достојну човека.“ Да, треба да буде тако. Јер када буде тако (као нпр. у Финској) и образовање ће нам бити на највишем нивоу. Све то говоре, а онда, исти ти нападају генерално просветне раднике, вређају и понижавају професију, иако наставници увек, а посебно у ових годину дана, на очиглед свих дају све од себе учећи даноноћно своје ученике чинећи надљудске напоре и често и на штету свога здравља.

7. Кажу такође да „Циљ образовања мора да буде **да се сваком детету пружи шанса да достигне свој пуни потенцијал**. За некога ће то бити уско специјализована струка, као на пример физика субатомских честица, а за неког другог општа култура. Све зависи од афинитета појединца. Несумњиво је да је уска специјализација потребна за технолошки напредак, и то Запад, а посебно Америка, јако добро форсира. С друге стране, најбољи писци, новинари, уметници су по правилу потковани завидним општим образовањем које им несумњиво помаже у њиховим професијама, и ту Запад нема неку изразиту предност. И једно и друго је потребно човечанству.“ И управо у нашим школама наставници (пре свих учитељи) препознају и развијају свестраност свих својих ученика кроз разноврсне наставне и ваннаставне активности веома често улажући у то чак и своје слободно време.

Оставите сваком да ради свој посао! Наставници (пре свих учитељи) свој посао раде са много љубави, стручно и одговорно. Наши ђаци су наш понос. Срамота је што нападите наставнике, а посебно што не цените њихово пожртвовање, настојање и велику борбу да се и у овој ванредној ситуацији пандемије деца што квалитетније образују и не изгубе школску годину.

Удружење војвођанских учитеља
Нови Сад, март 2021. www.uvu.rs